

TÜRÜK

2020, Yıl/Year: 8, Sayı/Issue: 23, ISSN: 2147-8872

TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi
TURUK International Language, Literature and Folklore Researches Journal

Geliş Tarihi / Date of Received: 14.12.2020

Kabul Tarihi / Date of Accepted: 23.12.2020

Sayfa / Page: 236-252

Research Article / Araştırma Makalesi

Yazar / Writer:

Öğr. Gör. Dr. Kudret Safa Gümüş

Aksaray Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

kudretsafagumus@aksaray.edu.tr

NESİMÎ VE ŞEYHÎ'NİN “YOK” REDİFLİ GAZELLERİNE MUKAYESELİ BİR BAKIŞ

Öz

Karşılaştırmalı edebiyat çalışmaları, son yıllarda Klasik Türk edebiyatı sahasında da yapılmakta ve yapılan çalışmalar incelendiğinde; Klasik Türk şiiri bağlamında da üzerinde çalışılmış, kayda değer eserler bulunmaktadır. Bu çalışmada da aynı kapsamda Klasik Türk şiirinin teşekkül evresinde önem arz eden Nesimî ve Şeyhî'nin “+sı yok” redifli birbirine nazire olan gazelleri incelenerek karşılaştırmaya tâbi tutulmuştur.

Nesimî 14. yy'ın ikinci yarısında Azerbaycan sahasında yetişen ve Azerbaycan şivesinin özellikleri ile eser vücûda getiren bir şâirdir. O, her ne kadar Azerbaycan sahasında yetişmiş olsa da Klasik Türk edebiyatının teşekkülü noktasında önemli bir şahsiyet olarak bilinmektedir. Şeyhî ise 15. yy'ın ilk yarısında Kütahya'da doğup yetişen bir şâirdir. O, Anadolu'da Klasik Türk şiirinin kurucularından sayılmaktadır.

Nesimî ve Şeyhî'nin “+sı yok” redifli iki gazeli üzerine yapılan karşılaştırma çalışmasında her iki gazel de biçim, muhteva, gazelleri oluşturan mazmunlar, kelime türleri, ekler ve kelime kökenleri bakımından incelenmiş ve her iki gazeldeki benzerlik ve farklılıklar ortaya konulmuştur. Nesimî ile Şeyhî'ye âit birbirine nazire olan söz konusu iki manzume gerek biçim gerekse de muhteva yönüyle benzerlik ve farklılıklar göstermiş, söz konusu durum bu çalışmanın temel çıkış noktasını oluşturmuştur.

Anahtar Kelimeler: Karşılaştırmalı Edebiyat, Klasik Türk Şiiri, Nesîmî, Şeyhî, Nazire.

A COMPARATIVE OVERVIEW ON THE “YOK” GHAZALS WRITTEN WITH REPEATED VOICE OF NESİMİ AND ŞEYHİ

Abstract

Comparative literature studies have been carried out in the field of Classical Turkish literature in recent years and when the studies are examined; There are noteworthy works that have been studied in the context of Classical Turkish poetry.

In this study, “+sı yok” the repeated voice on ghazals of Nesimi and Şeyhi, which are important in the formation phase of the Classical Turkish poetry, have been examined and compared.

Nesimi is a poet who grew up in Azerbaijan in the second half of the 14th century and created a work with the characteristics of this Azerbaijani dialect. Although he was educated in Azerbaijan, he is known as an important figure in the formation of the Classical Turkish literature. Şeyhi is a poet who was born and raised in Kütahya in the first half of the 15th century. He is considered to be one of the founders of Classical Turkish poetry in Anatolia.

In the comparison study of Nesimi and Şeyhi's “+sı yok” the repeated voice both ghazels were examined in terms of form, content, ghazels, word types, affixes and word origins and the similarities and differences in both ghazals were revealed. These two poems belonging to Nesîmî and Şeyhî, which were related to each other, showed similarities and differences in terms of both form and content, this situation constituted the basic starting point of this study.

Key Words: Comparative Literature, Classical Turkish Poetry, Nesimi, Şeyhi, Nazire.

Giriş

Mukayeseli edebiyat olarak da bilinen karşılaştırmalı edebiyat, karşılaştırma yöntemiyle çeşitli edebiyatlar arasındaki ilişkileri, benzerlikleri tespit etmeyi amaçlayan bilim dalı (<https://sozluk.gov.tr> [Erişim: 21.12.2020]) olarak tanımlanmaktadır. Gürsel Aytaç, karşılaştırmalı edebiyatın görev ve işlevini, “farklı dillerde yazılmış iki eseri konu, düşünce ya da biçim bakımından incelemek, ortak, benzer ve farklı yanlarını tespit etmek, nedenleri üzerine yorumlar getirmek” (2003:7) şeklinde ifade etmektedir (Karaman 2013:1125).

Klasik Türk edebiyatında, karşılaştırmalı edebiyat ekseninde yapılan çalışmalar bulunmakta¹, yapılan çalışmalar incelendiğinde Klasik Türk şiiri temelli karşılaştırmalı edebiyat çalışmalarının bulunduğu görülebilmektedir. Bu çalışma da aynı ekseninde oluşturulmaya çalışılmış, Klasik Türk

¹ Karşılaştırmalı edebiyat alanında yapılmış olan bazı çalışmalar için bkz. Karaismailoğlu, Adnan (2002). “Karşılaştırmalı Edebiyat Araştırmaları Açısından Klasik Türk Edebiyatı ile İran Edebiyatı”. *Bilig Dergisi*, (23):141-156; Aytaç, Gürsel (2003). *Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi*. İstanbul: Say Yayınları; Bayram, Yavuz (2004). “Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi ve Bir Uygulama”. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (16):69-93; Karaman, Gülay (2013). “Gidenlerin Ardından: Şeyhî ve Ahmet Paşa'nın Sen Gideli Redifli Gazelleri Üzerine Bir Karşılaştırma”. *Turkish Studies*, Volume 8 /13; Zöhre, Armağan (2011). “Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi Çerçevesinde İki Hiciv Eseri: Har-nâme ve Sihâm-ı Kazâ”. *Sosyal Bilimler Dergisi*. 1(1): 66-74; Aykanat, Timuçin (2012). “Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi ve Karşılaştırmalı Bir Metin Tahlili Örneği”. *Turkish Studies*, Volume 7/3: 409-427.

şairinin kuruluş aşamasında önem arz eden Nesîmî ve Şeyhî'nin birbirine nazire² olan gazelleri incelenerek karşılaştırmaya tâbi tutulmuştur. Çalışmada, her iki gazel de biçim, muhteva, gazelleri oluşturan mazmunlar, kelime türleri, ekler ve kelime kökenleri bakımından incelenmiş ve her iki gazeldeki benzerlik ve farklılıklar ortaya konulmuştur. Nesîmî ve Şeyhî'nin "+sı yok" redifli iki gazelini karşılaştırmaya geçmeden, kaynaklardan hareketle 14. yy'ın ikinci yarısında yaşadığı bilinen Nesîmî ile 15. yy'ın ilk yarısında yaşamış olan Şeyhî'nin hayatları ve edebî kişiliklerine değinmek gerekir.

Kaynaklarda doğum tarihi ve yeri hakkında yeterli bilgi bulunmayan Nesîmî³, Hurûfilîği ile tanınan ve Azerbaycan sahasında yetişen bir divân şâiridir. Hakkında Arap olduğunu söyleyenler bulunsa da Türkleşmiş bir soydan geldiği ve ana dilinin Türkçe olduğu anlaşılmaktadır. Azerbaycan'dan ayrılıp Türkçe şiirleriyle tanındığı Anadolu'ya gelen Nesîmî'nin I. Murad devrinde Bursa'ya ulaştığı ve burada iyi karşılanmadığı bilinmektedir. Ayrıca Hacı Bayrâm-ı Velî ile görüşmek için Ankara'ya gittiği ve Hurûfilik ile ilgili fikirleri sebebiyle huzura kabul edilmediği kaynaklarda belirtilmektedir (Bilgin 2007:3).

Nesîmî Azerbaycan Türkçesi özelliklerini yansıtarak lirik ve coşkun şiirleriyle ön plana çıkmış, onun dili halkın dili ile özdeşleşmiştir. O, aynı zamanda Klasik Türk edebiyatının mazmunlarını klişeleştirmeyi gerçekleştiren ilk şairlerden biri olmuş ve Azerbaycan sahasının Fûzûlî'den önce en büyük şâiri olarak kabul edilmiştir. Onun şiirlerine gerek kendi döneminde gerekse de ölümünden sonra birçok nazîre yazıldığı görülmektedir. Kendisine nazîre yazan şâirlerden biri de Şeyhî'dir (Bilgin 2007:3-5; Üzüm 2007:5-6).

15. yy'ın ilk yarısında yaşamış şâirlerin içinde revaç bulan Şeyhî'nin⁴ hayatı hakkında kesin bilgilere sahip olmamakla birlikte, kaynaklar onun Germiyanogulları Beyliğine bağlı bulunan Kütahya'da doğduğunu, H. 834/ M.1430-31⁵ yılında yine Kütahya'da öldüğünü belirtmektedir. Bugün elimizde Şeyhî'ye ait bir *Türkçe Dîvân* ile *Hüsrev ü Şîrîn* ve *Har-nâme* adlı iki mesnevi bulunmaktadır. Tezkire yazarları bir yandan Şeyhî'nin mesnevideki başarısını överken, bir yandan

² Sözlükte "başka bir manzume örnek alınarak aynı ölçü ve aynı uyakla yazılan şiir" anlamına gelen nazire kavramı ve geleneği ile ilgili ayrıntılı bilgi veren bir çalışma için bkz. Köksal, Mehmet Fatih (2018). *Sana Benzer Güzel Olmaz-Dîvân Şiirinde Nazire*. İstanbul: Büyüyen Ay Yay.

³ Nesîmî ile ilgili yapılan bazı çalışmalar için bkz. Araslı, Hamid (1973). *İmâdüddin Nesîmî*. Bakü: Azerbaycan Devlet Yay.; Araslı, Hamid (1985). *İmâdüddin Nesîmî, Dîvân*. Bakü: İlim Neşriyatı; Ayan, Hüseyin (1970). *Nesîmî, Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Türkçe Dîvânı'nın Metni*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi; Ayan, Hüseyin (1990). *Nesîmî Dîvânı*. Ankara: Akçağ Yay. Ayan, Hüseyin (2002). *Nesîmî, Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Türkçe Dîvânı'nın Tenkitli Metni I-II*. Ankara: TDK Yay; Bilgin, A. Azmi (2007). "Nesîmî". *İslâm Ansiklopedisi*. C. 33. İstanbul: TDV Yay. 3-5; Dâkânî, Perviz Abbâsî (1369). *Dîvân-ı Seyyid İmâdüddin Nesîmî*. Tahran: İntişârât-ı Berg; Değirmençay, Veyis (2013). *İmâdüddin Nesîmî ve Farsça Dîvânı*. İstanbul: Kurtuba Kitap; Gölpınarlı, Abdülbaki (1988). "Nesîmî". *İslâm Ansiklopedisi*. C. 9. Ankara: MEB Yay. 206-207; Köksal, M. Fatih (2000). "Seyyid Nesîmî'nin Bilinmeyen Tuyuğları". *Journal of Turkish Studies*. (24): 187-208; Köksal, M. Fatih (2009). "Seyyid Nesîmî'nin Yayınlanmamış Şiirleri". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi -Hacı Bektaş Velî'nin 800. Doğum Yılı Dönümü Anısına-* (50): 77-135; Köprülü-zade, Mehmed Fuad (1927). "Nesîmî'ye Dair". *Hayat Mecmuası*. 1(20): 382; Kürkçüoğlu, Kemal Edip (1985). *Seyyid Nesîmî Dîvânı'ndan Seçmeler*. Ankara: KTB Yay.; Sivas Cumhuriyet Üniversitesi (2019). *Nesîmî Kitabı*. Ed. Âlim Yıldız, Yusuf Yıldırım. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yay.

⁴ Şeyhî ile ilgili yapılan bazı çalışmalar için bkz. Bilgin, Orhan (1993). "Şeyhî Hakkında Yeni Bilgiler". *Türklük Araştırmaları Dergisi* VII: 123-139; Biltekin, Halit (2003). *Şeyhî Dîvânı (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin)*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi; Kurnaz, Cemal (1997). "Şeyhî". *Dîvân Edebiyatı Yazıları*. Ankara: Akçağ Yay; Mengi, Mine (1977). "Har-nâme Kime Sunulmuştur?". Ankara Üniversitesi Türkoloji Dergisi 7 (1): 79-81; Olgun, Tahir (1949). Germiyanlı Şeyhî ve Har-nâme'si. Giresun: Yeşil Giresun Matbaası; Tarlan, Ali Nihad (1964). Şeyhî Dîvânı'nı Tedkik. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay; Timurtaş, Faruk Kadri (1949). Şeyhî ve Hüsrev ü Şîrîn'i. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi; Timurtaş, Faruk Kadri (1968). Şeyhî Hayatı ve Eserleri, Eserlerinden Seçmeler. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay; Timurtaş, Faruk Kadri (1997). Makaleler - Dil ve Edebiyat İncelemeleri. hzl. M. Özkan. Ankara: TDK Yay; Timurtaş, Faruk Kadri (1970). Şeyhî'nin Har-nâme'si. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay; Timurtaş, Faruk Kadri (1980). Şeyhî ve Hüsrev ü Şîrîn'i. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay; Özdemir, Mehmet (2011). *Şeyhî, Har-nâme*. İstanbul: Kapı Yay; Kaplan, Orhan ve Kıyçak, Özgür (2014). "Şeyhî Dîvânı'nda Şiir Anlayışı". *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 9/6 Spring*: 601-619.

⁵ Hicrî tarihleri Miladî tarihe çevirirken Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumunun "Tarih Çevirme Kılavuzu" esas alınmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://www.ttk.gov.tr/genel/tarih-cevirme-kilavuzu/>.

da şairlerinde İran şiirine ait izlerin fazlaca bulunmasını eleştirdikleri görülmektedir. Şeyhî, Anadolu şâirlerinin öncüsü ve Anadolu sahasında Klâsik Türk şiirinin kurucularından biri olarak bilinmektedir (Biltekin 2010).

Âşık Çelebi ve Hasan Çelebi, Şeyhî'nin gazel sahasında mesnevide olduğu kadar başarılı sayılmadığını ifade ederken Gelibolulu Âlî Mustafa nazım dilini ve edasını tenkit etmiş, ancak gazel ve kaside nazım biçimlerinde güzel örnekler verdiğini söylemiştir (Kılıç 2010; İsen 1994; Sungurhan 2009). Bu dönemde daha çok basit vezinler kullanılırken Şeyhî şiirlerinde genellikle aruzun mürekkep ve tek düzelikten uzak kalıplarını tercih etmiş, o dönemde hemen her eserde görülen imâle ve zihaf kusurlarına rağmen zamanında aruzu iyi kullanan şâirler arasında yer almıştır. Şiirleri Türkçe kelimeler bakımından zengin sayılan Şeyhî, kullandığı deyimlerle Necâtî Bey'e giden yolu açmıştır. Şiirlerinde tasavvufu mecazî aşkla birlikte ele almış, tasavvuf remizlerinden geniş ölçüde faydalanıp diğer dîvân şairleri gibi bunları duygu ve düşüncelerini ifade etmede bir araç olarak kullanmıştır. Şeyhî, ayrıca Ahmedî, Nesîmî ve Şîrâzî'ye nazîreler de yazmıştır (Biltekin 2010:81).

Medeniyetlerin oluşturduğu kültürel farklılıklar, öncelikle edebiyatı derinden etkilemiş ve dil ekseninde ortaya çıkan ve uzun zaman uyum süreci, Türk şiirinin aruz veznini kendi diline uzun süre adapte edemeyişine neden olmuştur. Daha çok sade metinler olarak bildiğimiz dinî ve tasavvufî metinlerde gördüğümüz Anadolu şivesinin yalınlığı, 15.yy'dan sonra Fars kültürünün şiir anlayışına yönelirken, aradaki fark kendisini açık bir şekilde göstermiştir. Bu değişimin Seyyid Nesîmî ve Şeyhî ile başladığını kaynaklardan öğrenmekteyiz. İki şâir de Klasik Türk edebiyatının teşekkülü noktasında önem arz etmektedir (Tanpınar 1997:2). Buna göre Nesîmî, 14. yy'ın son yıllarında Azerbaycan bölgesinde yaşayan ve Azerbaycan Türkçesinin özellikleri ile eserlerini ortaya koyan bir şâir ve Klasik Türk şiirinin Azerbaycan sahasındaki mümessillerindendir. Şeyhî ise 15. yy'ın ilk yarısında Kütahya'da doğup yetişen bir şâir olmakla birlikte, Anadolu sahasında Klasik Türk şiirinin kurucularından sayılmaktadır.

1. Nesîmî ve Şeyhî'nin "+sı Yok" Redifli Gazelleri ve Günümüz Türkçesine Aktarımı

1.1.Nesîmî'nin "-sı Yok" Redifli Gazeli ve Günümüz Türkçesine Aktarımı⁶

|| کر جک حدیثش بو که خوبک وفاسی یوق || کیم سودی خوی دیدی خوبک جفاسی یوق ||

“Gerçek hadîs imiş bu ki hûbun vefâsı yok
Kim sevdi hûbı didi hûbun cefâsı yok”

Güzellerde vefâ olmadığı, doğru bir sözmüş. Kim (bu âlemde) bir güzel sevdi de bana cefâ (eziyet) etmedi, (sevgiliden bir zulüm görmedim) diyebilir?

عشقک بلاسی یوق دین عشقه دوشمه وار || کیم عاشق اولدیکیم دیدی عشقک بلاسی یوق

“ ‘Aşkun belâsı yok diyüben ‘aşka düşme var
Kim ‘âşık oldı kim didi ‘aşkun belâsı yok”

“Aşkın belâsı yok” diyerek aşkın eline düşme; çünkü (sevgilinin zulmü gibi) onun da belâsı vardır. Söyle, âşık olup da aşktan belâ bulmamış hiç kimse var mıdır? Yoktur.

⁶ İlgili manzumenin Arap harfli metni TBMM Kütüphanesi 73003851 numarada kayıtlı bulunan Seyyid Nesîmî Dîvânı'ndan alınmıştır.

|| انك كه حج اكبرى اى جان سن اولمىدك || بيت الحرامه وارمىش انك صفاسى يوق ||

“Anun ki Hacc-ı Ekber’i ey cân sen olmadun
Beytü’l-harâm’a varmamış anun Safâ’sı yok”

Ey cân! Sana varmayı ve seni ziyâret etmeyi Hacc-ı Ekber gibi mübârek bir ibâdet görmeyen kimse, Kâbe’ye gitmemiş Safâ (ve Merve)’de durmamış hacıya benzer.

|| شيطاندر آواكه صور تكه قلمدى سجود || دوشدى بورنج ودرده كيم انك دواسى يوق ||

“Şeytândur ol ki sûretine kılmadı sücûd
Düşdü bu renc ü derde kim anun devâsı yok”

Senin güzel yüzüne secde etmeyen kimsenin (Hz. Âdem’e secde etmedi diye Allah’ın huzurundan kovulan) şeytândan farkı yoktur ve onun bu hâli, ilâcı olmayan bir dert ve sıkıntıya düşmüş kişinin hâli gibidir.

|| شول جان كه سندن اوز كه طلب ايمدى مراد || هجر كده يا قبن انى هر دم رواسى يوق ||

“Şol cân ki senden özge taleb itmedi murâd
Hicründe yakuban anı her dem revâsı yok”

Senden başka murâdı olmayan ve senden başka hiçbir şey istemeyen şu cânı her zaman ayrılığın ateşinde yakman uygun değildir.

|| يارب نه شو قش بوممهك يوزى كيم انى || يوزى قنده شمس ضحائك ضياسى يوق ||

“Yâ Râb, ne şevk imiş bu mehün yüzi kim anı
Yüzi katunda şems-i duhânun ziyâsı yok”

Ey Allah’ım! Bu aya benzeyen sevgilinin yüzü nasıl bir ışıkmiş? Onun ışığı ve parlaklığı yanında kuşluk güneşi bile sönük kalır!

|| بيمار هشقده جان ويرراى جان لىك ولى || منكر صانور كيم اول شفتبنك شفاسى يوق ||

“Bimâr-ı ‘aşka cân virür ey cân lebün velî
Münkir sanur kim ol şefeteynün şifâsı yok”

Ey sevgili! Aşk hastasına, senin dudağın cân verir; fakat buna inanmayan kimse, o iki dudağın şifâsını yok sanır.

كل كل بروكه صوم وصلاتك قضاسي چوق | سنسز كين زمان وصالك قضاسي يوق |

“Gel gel berü ki savm u salâtun kazâsı çok
Sensüz geçen zamân-ı visâlün kazâsı yok”

Ey sevgili, artık gel, gel! Çünkü orucun ve namazın bile kazâsı (telâfisi) mümkünken, sensiz geçirdiğim günlerimin kazâsı mümkün değildir ve telâfisi imkânsızdır!

عينك خطاسز ای بت چین دوکدی فانی | ترك خطا در اصلنه وارر خطاسی يوق |

“Aynun hatâsuz ey büt-i Çîn dökdi kânımı
Türk-i Hitâ'dur aslına varur hatâsı yok”

Ey Çin putu gibi olan sevgili! Gözün (bakışın), hata mı ediyorum bile demeden kanımı döktü. O bir Hitâlı Türk'tür, elbette aslına çekecektir!

فانی جهانہ باقہ کچر عمری سومه کیم | عمرک زوالی وار وجهانک بقاسی يوق |

Fânî cihâna bakma geçer ömri sevme kim
Ömrün zevâli var u cihânun bekâsı yok

Gelip geçici dünyâya bakma, geçen ömrü sevme; çünkü ömrün sonu var, cihânın ise sonu yoktur (yokluktur).

يارك كلور هميشه جفاسی نسیمی به | سن سانمه کیم نسیمی به يارک عطاسی يوق |

“Yârün gelür hemîşe cefâsı Nesîmî'ye
Sen sanma kim Nesîmî'ye yârün 'atâsı yok”

Yârin cefâsı dâima Nesîmî'ye gelir, sen sanma ki Nesîmî'ye yârin lutfu yoktur, elbette vardır.

1.2. Şeyhî'nin “+sı Yok” Redifli Gazeli ve Günümüz Türkçesine Aktarımı⁷

قنق دماغ اجده كز عشق موابق | بک نج ادر مرد چیتون منقابتق

“Kankı dimâg içinde ki 'aşkın hevâsı yok
Bin hac iderse Merve hakkı için Safâsı yok”

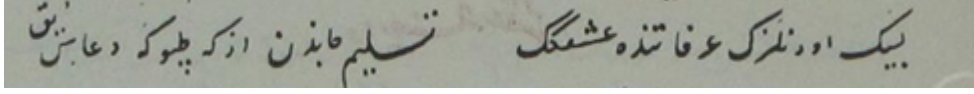
Hangi dimağın içinde aşk arzusu yoksa Merve hakkı için bin kere Hac etse bile Safa'sı yoktur.

دبر حال کبسنی قیلین طواف | یز نود کور کز رنگ روشنا سرتق

“Dilber cemâl-i Ka'besini kılmayan tavâf

⁷ İlgili manzumenin Arap harfli metni İstanbul Atatürk Kitaplığı AKT_0262 demirbaş numarası ile kayıtlı bulunan Şeyhî Divânî'ndan alınmıştır.

Yüz nûr görse gözlerinin rûşenâsı yok”
Sevgilinin yüzünün Kâbe’sini tavaf etmeyenin, yüz nur görse bile gözlerinde parlaklık olmaz.

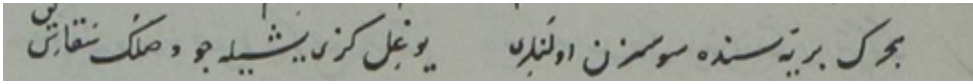
“Lebbeck uranların ‘Arafat’ında ‘aşkınun
Teslîm-i cândan özge tapuna du‘âsı yok”

Arafat’ta senin aşkın için “Lebbeck” duasını okuyanların, sana cân tesliminden başka duâları yoktur.

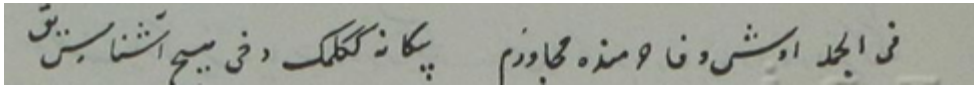
“İhrâm diyü egnüme bir ton giyürdi gam
Kim nice isterem etegi vü yakası yok”

Gam ihram diye sırtıma bir elbise (kefen) giydirdi, ne kadar aradıysam da eteği ve yakası yoktur.

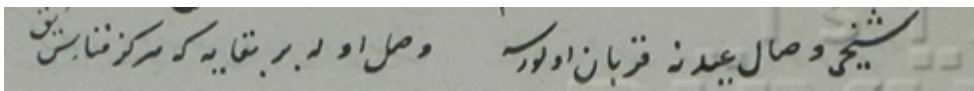
“Hicrûn beriyyesinde susuzun ölenleri
Yugıl gözi yaşıyla çü vaslun sakâsı yok”

Ayrılığın çölünde susuzluktan ölenleri gözyaşıyla yıka; çünkü kavuşmanın sakası yoktur.

“Fi’l-cümle uş vefâ haremde mücâvirem
Bî-gâne gönlümün dahı hiç âşinâsı yok”

Kısaca ben işte vefâ avlusuna yakın bir komşuyum; kayıtsız gönlümün bile orada hiç tanıdığı yoktur.

“Şeyhî visâl-i ‘ıydına kurbân olurısa
Vasl ola bir bekâya ki hergiz fenâsı yok”

Şeyhi (eğer) kavuşma bayramına kurbân olursa asla sonu olmayan bir sonsuzluğa kavuşur.

İki Gazelin Karşılaştırılması⁸

2.1.Şiirlerin Biçim Özellikleri

2.1.1.Nazım Şekli

Karşılaştırmaya konu edilen iki şiirin de nazım şekli gazeldir. Her iki gazelde de tema aşk olduğu için yek-ahenk türündedir. Klasik Türk edebiyatında gazel nazım şekli genellikle 5-15 beyitten oluşmakta ve gazeller genellikle 5, 7, 9 ve 11 gibi tek sayılı beyitlerle yazılmaktadır. Bu kapsamda, Nesîmî'nin gazeli 11 beyit, Şeyhî'nin gazeli ise 7 beyittir. Bu duruma her iki şâirin de uyduğu görülmektedir.

2.1.2.Ahenk Unsurları

2.1.2.1.Vezin

İki gazelin de vezni Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün şeklindedir. Her iki gazel de aruz uygulama işlemleri bağlamında değerlendirildiğinde, Nesîmî'nin 11 beyitlik gazeline 10 imâle, 2 ulama; Şeyhî'nin 7 beyitlik gazeline ise 15 imâle, 3 med ve 1 ulama görülmektedir. Bu durum, -beyit sayısının daha az olmasına rağmen- Şeyhî'nin manzumesinde vezne uydurmada bilhassa Türkçe kelimelerde sorun yaşamış olabileceğini göstermektedir. Diğer bir konu Şeyhî'de med kullanımı Nesîmî'ye göre fazladır. Bu durum, şâirlerin hüner göstermesi bağlamında değerlendirildiğinde, Şeyhî'nin bu noktada Nesîmî'ye göre daha başarılı olduğu söylenebilmektedir.

2.1.2.2.Redif ve Kafiye

İki gazelde de nazire geleneği gereği redif ve kafiyenin aynı olduğu görülmektedir. İki gazelin de redifi “+sı yok” şeklindedir. Bu redif, Nesîmî'nin kaleminde Azerbaycan Türkçesi dil özelliği bulunmasından dolayı bazı nüshalarda “yoh” şeklinde de görülebilmektedir. Bu kelime Türkçe “var” kelimesinin zıttı olan bir isimdir. Olumsuz bir durumu beyân etmede, “yok” kelimesinin bilinçli olarak redif seçilmesi de kayda değer bir durumdur.⁹ Bilhassa sevgilinin âşık üzerindeki olumsuz durumu bu redif ile birlikte kullanılarak anlam daha da zenginleştirilmiştir. İki gazelde de redif bulunduğundan dolayı her iki gazel de müreddef gazel türündedir.

Nesîmî'nin Gazeli

Şeyhî'nin Gazeli

+ sı	yok	+ sı	yok
İyelik 3. Tekil Şahıs Eki	İsim	İyelik 3. Tekil Şahıs Eki	İsim

Tablo 1. Manzumelerin Rediflerinin Hece Tahlili

⁸ Her iki manzume karşılaştırılırken Gülay Karaman'ın “Gidenlerin Ardından: Şeyhî ve Ahmet Paşa'nın “Sen Gideli” Redifli Gazelleri Üzerine Bir Karşılaştırma” adlı çalışmasından ve bununla birlikte bilhassa tablo oluşturma kısmında Yavuz Bayram'ın “Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi ve Bir Uygulama” adlı makalesinden büyük ölçüde yararlanılmıştır.

⁹ “Yok” kelimesinin Klasik Türk edebiyatında bazı şâirler tarafından gerek beyit içinde gerekse de redif olarak kullanıldığı görülmektedir. Şâirler, “yok” kelimesinin redif olarak alındığı beyitlerde, redifin hemen önünde bulunan kavramın yokluğunu vurgulamışlar, yeri geldiğinde her şeyi yok olarak tasavvur etmişlerdir. Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Yiğit, Süleyman (2017). “Yok Redifli Gazeller Işığında Klâsik Türk Şâirinin Felsefesi”. *II. Uluslararası Felsefe, Eğitim, Sanat ve Bilim Tarihi Sempozyumu*. Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Atatürk Kültür Merkezi. s. 308-323.

İki gazelin de kafiye revî harfî “elif” şeklindedir. Bu durumdan dolayı her iki gazelin de kafiye türü “kafiye-i mücerrede”dir. Kafiye örgüsü ise gazel nazım şeklinin kafiye örgüsüdür. Buraya kadar verilen bilgiler aşağıdaki tablo ile şu şekilde özetlenebilmektedir:

Biçim Özellikleri	Nesîmî'nin Gazeli	Şeyhî'nin Gazeli
<i>Nazım Şekli</i>	Gazel	Gazel
<i>Nazım Birimi</i>	Beyit	Beyit
<i>Nazım Ölçüsü</i>	Aruz Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü/ Fâ i lün	Aruz Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü/ Fâ i lün
<i>Kafiye Örgüsü</i>	aa / ba / ca / da / ea / fa / ga / ha / ia / ja	aa / ba / ca / da / ea / fa / ga
<i>Kafiye Değeri</i>	“+sı yok” redif, “elif” harfî kafiye-i mücerrede	“+sı yok” redif, “elif” harfî kafiye-i mücerrede
<i>Mısra Sayısı</i>	22 mısra (11 beyit), 157 kelime	14 mısra (7 beyit), 83 kelime

Tablo 2. Manzumelerin Biçim Özellikleri

2.1.2.3. Aliterasyon ve Asonans

Şiirde aynı ünsüzlerin tekrarına aliterasyon, aynı ünlülerin tekrarına da asonans denilmektedir (www.lugatim.com [Erişim: 21.04.2015]). Nesîmî'nin gazelinde “d, g ve k” ünsüz seslerinin, Şeyhî'nin gazelinde ise “d, n ve r” ünsüz seslerinin tekrarını görmekteyiz. Bununla birlikte, her iki gazelde de “a, e ve i” ünlü sesleri çoğunlukla bulunmaktadır. Bu iki durum değerlendirildiğinde, her iki gazel için de iç ahengin başarılı, ses ve anlam ilişkisinin güçlü olduğu söylenebilmektedir. Her iki manzumede geçen ünlü ve ünsüz seslerin dağılımını gösteren tablo aşağıda yer almaktadır:

Nesîmî'nin Gazeli

Şeyhî'nin Gazeli

Beyitler	Ünlüler			Ünsüzler			T	Ünlüler			Ünsüzler			T
	İnce	Kalın	T	Sert	Ym	T		İnce	Kalın	T	Sert	Ym	T	
1.1 mısra	7	7	14	10	10	20	34	6	8	14	6	9	15	29
2 mısra	7	7	14	8	11	19	33	7	7	14	10	10	20	34
Toplam	14	14	28	18	21	39	67	13	15	28	16	19	35	63
2. 1 mısra	6	8	14	7	12	19	33	7	7	14	5	13	18	32
2 mısra	5	9	14	8	11	19	33	8	5	13	4	15	19	32
Toplam	11	17	28	15	23	38	66	15	12	27	9	28	37	64
3. 1 mısra	6	8	14	4	14	18	32	2	12	14	5	14	19	33
2 mısra	2	12	14	7	12	19	33	4	9	13	6	10	16	29
Toplam	8	20	28	11	26	37	65	6	21	27	11	24	35	62

4. 1 mısra	6	8	14	7	12	19	33	10	3	13	2	16	18	31
2 mısra	9	5	14	4	15	19	33	10	4	14	7	9	16	30
Toplam	15	13	28	11	27	38	66	20	7	27	9	25	34	61
5. 1 mısra	9	6	14	6	14	20	34	11	3	14	4	15	19	33
2 mısra	6	7	14	5	14	19	33	3	11	14	7	12	19	33
Toplam	15	13	28	12	28	39	67	14	14	28	11	27	38	66
6. 1 mısra	9	5	14	5	14	19	33	10	4	14	4	13	17	31
2 mısra	5	9	14	7	11	18	32	6	6	12	6	11	17	29
Toplam	14	14	28	12	25	37	65	16	10	26	10	24	34	60
7. 1 mısra	6	8	14	2	16	18	32	3	10	13	5	11	16	29
2 mısra	8	6	14	10	12	22	36	6	8	14	6	12	18	32
Toplam	14	14	28	12	28	40	68	9	18	27	11	23	34	61
8. 1 mısra	7	7	14	6	13	19	33							
2 mısra	6	8	14	7	12	19	33							
Toplam	13	15	28	13	15	38	66							
9. 1 mısra	6	8	14	7	11	18	32							
2 mısra	2	12	14	9	9	18	32							
Toplam	8	20	28	16	20	36	64							
10.1 mısra	8	6	14	6	12	18	32							
2 mısra	6	8	14	4	13	17	31							
Toplam	14	14	28	10	25	35	63							
11. 1 mısra	8	6	14	5	11	16	30							
2 mısra	4	10	14	7	10	17	31							
Toplam	12	16	28	12	21	33	61							
G.T.1.mısra	78	77	155	65	139	204	357	49	47	96	31	91	122	218
2. mısra	60	93	153	76	130	206	360	44	50	94	46	79	128	222
Toplam	138	170	308	141	269	410	717	93	97	190	77	170	250	440

Tablo 3. Mısra ve Beyit Bazında Manzumelerdeki Sesler

Ses özellikleri bağlamında her iki manzume karşılaştırıldığında; her iki manzumedeki de ünlü ve ünsüz seslerin dağılımı benzerlik göstermektedir. Her iki manzume de ünlü seslerin dağılımı yönünden değerlendirildiğinde, bir beyitte 27-28 arası ünlü ses bulunmaktadır. Bununla birlikte, ünsüz sesler noktasında her iki manzume karşılaştırıldığında, bir beyitte 34-38 arasında ünsüz ses

bulunduğu görülmektedir. Her iki manzumede de yumuşak ünsüzlerin sayısı, sert ünsüzlere göre daha fazladır.

2.2.Muhteva Özellikleri

Karşılaştırmaya konu olan her iki manzumede tema, aşktır. Her iki şâirin de tasavvuf yönünün güçlü olduğu dikkate alındığında, manzumelerin İlahî aşk bağlamında değerlendirmeye uygun olduğu söylenebilmektedir. Buradan hareketle manzumelerin muhtevası ile ilgili bilgiler aşağıda verilmiştir:

Her iki şâirin de gazelindeki 7. beytlere bakıldığında tasavvuftaki “fenâfillah” mertebesinin bu beyitlerin omurgasını oluşturduğu görülmektedir. Hatta bu durum, gazelin redifî olan “yok” kelimesi ile de özdeşleşerek anlam daha da etkin kılınmıştır.

Her iki şâirin gazelinde de Hac unsurlarının yer aldığı görülmektedir. Nesîmî'nin gazelinde sadece 3. beyitte hac ile ilgili Beytü'l-Haram unsurunu görmekteyiz. Şeyhî de ise ilk dört ve son beyitte hac ibadeti ile ilgili unsurlar bulunmaktadır. Bu unsurlar Safa ve Merve tepeleri, Arafat, Kâbe, İhrâm, İhrâm elbisesi ve kurban hadisesidir. Bu noktadan hareketle Şeyhî'nin, gazelini hac imgeleri ile kurguladığı görülmektedir. Nesîmî ise sadece Beytü'l-Haram imgesiyle yetinmektedir.

Nesîmî'nin gazelinde farklı bir ahenk oluşturmak için soru-cevap (kim-dedi) unsurunu kullandığı görülmektedir. Şeyhî'de ise sadece soru unsuru bulunmaktadır. Hatta Şeyhî'nin gazeline “kankı” soru sıfatıyla başladığı görülmektedir.

Her iki şâirde de mazmunların klişeleştiği (Hac mazmunu gibi) görülmektedir. Klasik Türk şiirinin teşekkül aşamasında bulunan bu iki şâir için de bu durum onların yerini ayrı bir noktaya taşımaktadır. Ayrıca her iki şâir de aşkın zorluğundan, sevgilinin cefâsından yakınmaktadırlar.

Nesîmî, gazelinde biçimce olumsuz, anlamca olumlu cümleleri kullanarak gazeline ayrı bir ahenk katmıştır. 11. beyitte geçen “Sen sanma kim Nesîmî'ye yârin ‘atâsı yok” mısraı bu duruma örnek olarak verilebilir niteliktedir.

Nesîmî, gazelinde -Azerbaycan sahasında yetiştiğinden olsa gerek- Türklerin ok kullanmadaki ustalığını şiirine işlemiştir. Ona göre sevgili de tıpkı Türkler gibi kaşlarından çıkardığı oku isâbetli bir atışla hedefe yöneltir. Türklerin savaşta kullandığı okun şiire konu edilmesi, Türklerin sosyal hayatının Nesîmî'nin gazeline yansıdığını göstermesi bakımından önemlidir.

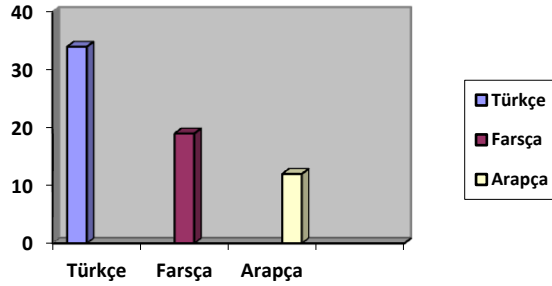
Muhteva bağlamında buraya kadar verilen bilgiler değerlendirildiğinde, manzumelerin konu, bakış açısı, ana ve ara fikirler açısından farklılıkları aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Nesîmî'nin Gazeli	Şeyhî'nin Gazeli
<i>Beyit Bazında Gazelin Omurgasını Oluşturan İmgeler</i>	<i>Beyit Bazında Gazelin Omurgasını Oluşturan İmgeler</i>
1.Sevgilinin vefâsızlığı ve cefâsı.	1.Aşk arzusu, Hac, Safa ve Merve tepeleri.
2.Aşkın belâsı ve zorluğu.	2.Dilber-i cemâl-i Kâbe, sevgilinin güzelliği ve o güzelliğin ışıltısı, Kâbe'yi tavaf.
3.Hacc-ı Ekber, Beytü'l-Haram, Safâ.	3.Lebbeyk duası, Arafat.
4.Şeytân, aşk derdi ve devâ.	4.İhrâm, ton, gam, etek ve yaka.

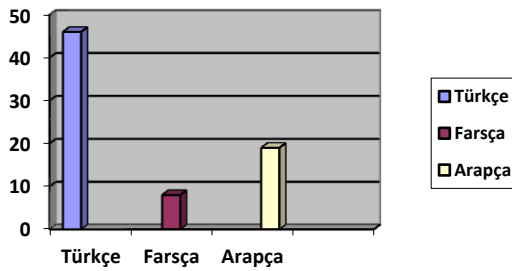
5.Cân, sevgili arzusu, hicr, revâ.	5.Hicr, beriyye, susuz, göz yaşı, vasl, sakâ.
6.Sevgili, şevk, şems-i duhân, ziyâ.	6.Vefâ haremî, mücâvir, bî-gâne gönül, âşinâ.
7. Bimâr-ı aşk, cân, leb, münkir, şefeteyn, şifâ.	7.Kurbân, visâl-i ıyd, bekâ, fenâ.
8.Savm, salât, kazâ, zamân-ı visâl.	
9.Ayn, büt-i Çîn, kân, Türk-i Hitâ.	
10. Fânî, ömr, cihânın bekâsı.	
11.Sevgilinin cefâsı, 'itâ.	

Tablo 4. Manzumelerin Konu, Bakış Açısı ve İmgeler Bağlamında Karşılaştırılması

Şiirde yer alan kelime sayıları ve bu kelimelerin kökeni de iki şiirin karşılaştırılması aşamasında fikir verebilecek niteliktedir. Bu vesile ile her iki gazelde geçen kelimelerin sayısı ve kökeni ile ilgili olarak aşağıdaki grafikler oluşturulmuştur:

Grafik 1. Nesîmî'nin Gazelinde Yer Alan Kelimelerin Kökeni

Grafik 2. Şeyhî'nin Gazelinde Yer Alan Kelimelerin Kökeni

Şeyhî'nin gazelinde –ki beyit sayısının daha az olmasına rağmen- geçen Türkçe kelimelerin üstünlüğü dikkat çekicidir. Bununla birlikte, Nesîmî'nin gazelinde Farsça kelime sayısı, Arapça kelime sayısına nazaran daha fazladır. Bu durum, Nesîmî'nin Acem coğrafyasına daha yakın olmasından kaynaklanabilir niteliktedir.

Her iki manzumede de yer alan Türkçe kelimeler ve eklerinin tablosu ise aşağıdaki gibidir:

Türkçe Kelime Türleri	Nesîmî'nin Gazeli	Şeyhî'nin Gazeli
Fiiller	i-miş, sev-di, di-di, ol-dı, di-di, ol-ma-dun, var-ma-mış, kıl-ma- dı, düş-di, it-me-di, vi-rür, san- ur, dök-di, geç-er, sev-me, gel-ir (16 adet)	id-er-se, gör-se, giy-ür-di, iste- rem, yu-gıl, ol-ur-ısa, ol-a (7 adet)
Fiilimsiler	di-yüben, yak-uban, geç-en (3 adet)	kıl-ma-yan, di-yü, öl-en+leri (3 adet)
Zamirler	bu, kim, sen, ol, anun (5 adet)	-
İsimler	gerçek, ince, yüz+i, kat+ı+n+da, kan+um+ı, Türk, as(ı)l+ı+n+a, yok, var (9 adet)	dimağ, iç+i+n+de, bin, yüz, göz+leri+nün, tapu+n+a, eg(i)n+im+e, ton, eteg+i, yaka+sı, yok, su+suz+un, göz+i, yaş+ı+la, gön(ü)l+üm+ün (15 adet)
Sıfatlar	bir, ince, özge, bu, şol (5 adet)	kankı, özge, bir, nice, uş, (5 adet)
Ünlemler	ey, yâ, gel berü (3 adet)	-

Tablo 5. Manzumelerde Bulunan Türkçe Kelimeler ve Eklerinin Tablosu

Yukarıdaki tablo incelendiğinde, Şeyhî'nin gazelinde geçen Türkçe isimlerin ve eklerin –ki beyit sayısının daha az olmasına rağmen- grafiktekiyle benzer şekilde, fazlalığı dikkat çekmektedir.

Her iki manzumede de yer alan Arapça ve Farsça kelimeler ve eklerinin tablosu aşağıda yer almaktadır:

	Nesîmî'nin Gazeli		Şeyhî'nin Gazeli	
	Arapça	Farsça	Arapça	Farsça
Terkip Halinde Bulunan Kelimeler	Beytü'l-haram (1 adet)	Hacc-ı Ekber, şems-i duhân, bîmâr-ı aşk, zamân-ı visâl, büt-i Çin, Türk-i Hitâ (6 adet)	Fi'l-cümle (1 adet)	cemâl-i Kâbe, teslîm-i cân, visâl-i ıyd (3 adet)
Türkçe Fiille Bulunan Kelimeler	hadîs i-miş, 'âşık ol-dı, suret+i+n+e kıl-ma-dı, taleb it-me-di, şevk i-miş, münkir san-ur (6 adet)	cefâ+sı gel-ir (1 adet)	hac id-er-se, kurbân ol-ur- sa (2 adet)	nûr gör-se (1 adet)

Türkçe Eklerle Kurulan Kelimeler	vefâ+sı, cefâsı,	hûb+un, hûb+ı,	safâ+sı,	hevâ+sı,
	belâ+sı, aşk+a,	revâ+sı,	‘aşk+ı+nun,	rûşenâ+sı,
	‘aşk+un,	meh+ün, leb+ün	duâ+sı,	aşinâ+sı
	safâ+sı,	(5 adet)	sakâ+sı,	(3 adet)
	devâ+sı,		fenâ+sı	
	hicr+ü+n+de,		(5 adet)	

Tablo 10. Manzumelerde Bulunan Arapça ve Farsça Kelimeler ve Eklerinin Tablosu

Tablo incelendiğinde, Nesîmî’nin gazelinde Arapça ve Farsça kelimelere Türkçe ek getirilmesi durumu hayli fazladır. Şeyhî’de ise bu durum daha az görülmektedir. Her iki gazelde de aynı zamanda redifin bir parçası olan +sı eki iyelik 3. tekil şahıs eki olarak kullanılmakta ve bu da sevgiliye ait özellikleri göstermesi bakımından önem arz etmektedir.

Sonuç

Nesîmî ve Şeyhî’nin “+sı yok” redifli iki gazelinin karşılaştırılması sonucu aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

- Nesîmî Azerbaycan sahası, Şeyhî ise Anadolu sahası şâiridir. Bu durum bize söz konusu iki gazelin oluştuğu edebî çevrenin farklı olduğunu göstermektedir. Ancak edebî çevre farklı olsa da nazire geleneği sayesinde Klasik Türk edebiyatının tüm sahaları bir araya gelebilmektedir.
- Her iki şâirin de gazellerindeki 7. beyitlere bakıldığında, tasavvuftaki “fenâfillah” mertebesi üzerine kurgulandığı görülmektedir. Hatta bu unsur gazelin redifini oluşturan isim olan “yok” kelimesi ile de örtüşmektedir. Her iki manzumede de tasavvuf felsefesinin ön planda olduğu görülmektedir.
- Nesîmî’nin gazelinde sadece 3. beyitte hac ile ilgili “Beytü’l-Haram” unsuru görülmektedir. Şeyhî de ise ilk dört ve son beyitte hac ibadeti ile ilgili unsurlara rastlanmaktadır. Bu durum, Şeyhî’nin gazelinin Hac imgesi üzerine kurgulandığını göstermektedir.
- Nesîmî, farklı bir ahenk oluşturma adına 1. ve 2. beyitte soru-cevap şeklindeki beyitler ile manzumesini kurgulamıştır. Şeyhî’de ise bu durum bulunmamakla birlikte, sadece “kankı” sorusunu sorarak gazeline başladığı görülmektedir.
- Nesîmî, gazelinde biçimce olumsuz anlamca olumlu cümleleri kullanarak gazeline ayrı bir ahenk sağlamıştır. Şeyhî’nin gazelinde ise böyle bir durum söz konusu değildir.
- Nesîmî, gazelinde -Azerbaycan sahasında yettiğinden olsa gerek- Türklerin ok kullanmadaki ustalığını işlemiştir. Bu durum, Türk gelenek ve göreneklerinin şiire yansması bağlamında önemli bir örnektir.
- Her iki manzumede de ünlü ve ünsüz seslerin dağılımı benzerlik göstermektedir. Nesîmî’nin gazelinde “d, g ve k” ünsüz seslerinin, Şeyhî’nin gazelinde ise “d, n ve r” ünsüz seslerinin tekrarı görülmektedir. Bununla birlikte iki gazelde de “a, e ve i” ünlü seslerinin bulunması iç ahengin güçlü olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır.
- Şeyhî’nin gazelinde –ki beyit sayısının daha az olmasına rağmen- Türkçe kelime sayısının Nesîmî’nin gazeline göre hayli fazla olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, Şeyhî’nin gazelinde Türkçe eklerin benzer şekilde fazlalığı dikkat çekmektedir.
- Nesîmî’nin gazelinde Farsça kelime sayısı, Arapça kelime sayısına nazaran daha fazladır. Bu durum Nesîmî’nin Acem coğrafyasına daha yakın olmasından kaynaklanabilir niteliktedir.

- Her iki gazelin de redifini oluşturan unsurlardan biri olan “+sı” iyelik 3. tekil şahıs eki, sevgilinin vasıflarını (cefâ+sı, vefâ+sı) belirtmektedir.
- Şeyhî, gazelinde - Türkçe kelimeleri hayli fazla kullandığından - aruza uymayan kısımlar bulunmaktadır. Bu durum imâle sayısının artmasına sebep olmuştur.
- Her iki şâir de klişe mazmunları kullanarak (Hac vb.), şiirlerinin kurgusunu oluşturmuşlardır. Ayrıca her iki şâir de tek düzelikten uzak bir şekilde ve aruz vezniyle gazellerini yazmışlardır.
- Her iki gazelin de tasavvuftaki “fenâfillah” unsurunu konu edindiği görülebilmektedir.
- Her iki gazel de cümle yapıları ve tamlamalar gibi üslûp özellikleri açısından benzeşmektedir.
- Her iki gazelde de aşk, sevgilinin vefâsızlığı, Hac unsurları, ayrılık, yokluk, ömrün geçiciliği gibi imgeler beyitlerin omurgasını oluşturmaktadır.

Klasik Türk şiirinin iki farklı sahasına âit şâirlerin birbirine nazire olan iki gazeli üzerinde yapılan söz konusu karşılaştırma çalışması, özelde Klasik Türk edebiyatı genelde ise Türk edebiyatındaki eserlerin aralarındaki bağları ve işlevleri göstermek adına önem arz etmektedir.

Kaynaklar

- Araslı, Hamid (1973). *İmâdüddin Nesîmî*. Bakü: Azerbaycan Devlet Yay.
- Araslı, Hamid (1985). *İmâdüddin Nesîmî, Dîvân*. Bakü: İlim Neşriyatı.
- Ayan, Hüseyin (1970). *Nesîmî, Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Türkçe Dîvânı'nın Metni*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Ayan, Hüseyin (1990). *Nesîmî Dîvânı*. Ankara: Akçağ Yay.
- Ayan, Hüseyin (2002). *Nesîmî, Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Türkçe Dîvânı'nın Tenkitli Metni I-II*. Ankara: TDK Yay.
- Aykanat, Timuçin (2012). “Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi ve Karşılaştırmalı Bir Metin Tahlili Örneği”. *Turkish Studies*, Volume 7/3: 409-427.
- Aytaç, Gürsel (2003). *Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi*. İstanbul: Say Yayınları.
- Bayram, Yavuz (2004). “Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi ve Bir Uygulama”. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (16): 69-93.
- Bilgin, Azmi (2007). *Nesîmî. İslâm Ansiklopedisi*. C. 33. İstanbul: TDV Yay. 3-5.
- Biltekin, Halit (2003). *Şeyhî Dîvânı (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin)*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Biltekin, Halit (2010). *Şeyhî. İslâm Ansiklopedisi*. C. 39. İstanbul: TDV Yay. 80-82.
- Bilgin, Orhan (1993). “Şeyhî Hakkında Yeni Bilgiler”. *Türklük Araştırmaları Dergisi* VII: 123-139.
- Dâkânî, Perviz Abbâsî (1369). *Dîvân-ı Seyyid İmâdüddîn Nesîmî*. Tahran: İntişârât-ı Berg.
- Değirmençay, Veyis (2013). *İmadüddin Nesimi ve Farsça Dîvânı*. İstanbul: Kurtuba Kitap.
- Gölpınarlı, Abdülbaki (1988). “Nesîmî”. *İslâm Ansiklopedisi*. C. 9. Ankara: MEB Yay. 206-207.
- İsen, Mustafa (1994). *Gelibollu Âlî, Kühü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: AKM Yay.
- Kaplan, Orhan ve Kıyçak, Özgür (2014). “Şeyhî Dîvânı'nda Şiir Anlayışı”. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 9/6 Spring: 601-619.

- Karaismailoğlu, Adnan (2002). “Karşılaştırmalı Edebiyat Araştırmaları Açısından Klasik Türk Edebiyatı ile İran Edebiyatı”. *Bilig Dergisi*, (23): 141-156.
- Karaman, Gülay (2013). “Gidenlerin Ardından: Şeyhî ve Ahmet Paşa'nın Sen Gideli Redifli Gazelleri Üzerine Bir Karşılaştırma”. *Turkish Studies*, Volume 8 /13.
- Kılıç, Filiz (2010). *Âşık Çelebi, Meşâ'irü'ş-Şu'arâ (İnceleme-Metin)*. C. 3. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay.
- Köksal, M. Fatih (2000). “Seyyid Nesîmî'nin Bilinmeyen Tuyuğları”. *Journal of Turkish Studies*. (24): 187-208.
- Köksal, M. Fatih (2009). “Seyyid Nesîmî'nin Yayınlanmamış Şiirleri”. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi -Hacı Bektaş Velî'nin 800. Doğum Yılı Dönümü Anısına-* (50): 77-135.
- Köksal, M. Fatih (2018). *Sana Benzer Güzel Olmaz-Divân Şiirinde Nazire*. İstanbul: Büyüyen Ay Yay.
- Köprülü-zade, Mehmed Fuad (1927). “Nesîmî'ye Dair”. *Hayat Mecmuası*. 1(20): 382.
- Kurnaz, Cemal (1997). “Şeyhî”. *Divân Edebiyatı Yazıları*. Ankara: Akçağ Yay.
- Kürkçüoğlu, Kemal Edip (1985). *Seyyid Nesîmî Divânı'ndan Seçmeler*. Ankara: KTB Yay.
- Mengi, Mine (1977). “Har-nâme Kime Sunulmuştur?”. *Ankara Üniversitesi Türkojji Dergisi* 7 (1): 79-81.
- Olgun, Tahir (1949). *Germiyanlı Şeyhî ve Har-nâme'si*. Giresun: Yeşil Giresun Matbaası.
- Özdemir, Mehmet (2011). *Şeyhî, Har-nâme*. İstanbul: Kapı Yay.
- Sivas Cumhuriyet Üniversitesi (2019). *Nesîmî Kitabı*. Ed. Âlim Yıldız, Yusuf Yıldırım. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yay.
- Sungurhan Eydurhan, Aysun (2009). *Kınalızâde Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-Şu'arâ*. Tenkitli Metin A.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi (1997). *19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Çağlayan Kitabevi.
- Tarlan, Ali Nihad (1964). *Şeyhî Divanı'nı Tedkik*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay.
- Timurtaş, Faruk Kadri (1949). *Şeyhî ve Hüsvrev ü Şîrîn'i*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Timurtaş, Faruk Kadri (1968). *Şeyhî Hayatı ve Eserleri Eserlerinden Seçmeler*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay.
- Timurtaş, Faruk Kadri (1997). *Makaleler- Dil ve Edebiyat İncelemeleri*. hzl. M. Özkan. Ankara: TDK Yay.
- Timurtaş, Faruk Kadri (1970). *Şeyhî'nin Har-nâme'si*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay.
- Timurtaş, Faruk Kadri (1980). *Şeyhî ve Hüsvrev ü Şîrîn'i*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay.
- Üzüm, İlyas (2007). “Nesîmî”. *İslâm Ansiklopedisi*. C.33. İstanbul: TDV Yay. 5-6.

Yiğit, Süleyman (2017). “Yok Redifli Gazeller Işığında Klâsik Türk Şâirinin Felsefesi”. *II. Uluslararası Felsefe, Eğitim, Sanat ve Bilim Tarihi Sempozyumu*. Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Atatürk Kültür Merkezi. 308-323.

Zöhre, Armağan (2011). “Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi Çerçevesinde İki Hiciv Eseri: Har-nâme ve Sihâm-ı Kazâ”. *Sosyal Bilimler Dergisi*. 1(1): 66-74.

<https://sozluk.gov.tr> [Erişim: 21.12.2020].

www.lugatim.com [Erişim: 21.04.2015].

www.ttk.gov.tr/genel/tarih-cevirme-kilavuzu [Erişim: 05.04.2015].